

Hovoríme o rodine XII. – Znova o otcových úlohách
Príbeh – Pes
V rodinnej škole – XII. kapitola
- Učme deti poriadku
Trocha smiechu – z rozhovorov s učiteľmi

XII. Hovoríme o rodine.

A znova o otcových úlohách. Ak má byť otec predstaviteľom najvyššej autority v rodine, je len samozrejmé, že má právo na všetky prostriedky, ktorými sa autorita získava a udržuje.

Medzi ne patrí aj disciplína a výchovný trest. Niekedy si preto musí obliecť aj sudcovský talár, alebo uniformu policajného dôstojníka, to jest niekedy sa musí stať tým, kto vyšetruje alebo aj tým, kto trestá.

Žiaľbohu, túto svoju úlohu koná obyčajne zle. Zväčša si nedá na to čas, aby všetkých vypočul a našiel pravú príčinu priestupku. Preberie informáciu od manželky alebo daktorého z detí až to beží...

Ukladá tresty, rozdáva pohlavky a sype vyhrážky bez toho, aby vysvetlil svoje počínanie, čo môže dieťa dráždiť a ešte viac zatvrdzovať v zlom.

Ako veľmi sa sem hodí prosba chlapca, ktorý, keď upadol do rúk svojho otca, od bolesti sa pomýlil a povedal: „Otecko, nehnevaj ma, už budem dobrý...“

Keby bol pri ňom svätý Pavol, určite by bol zopakoval, čo kedysi napísal: „Otcovia, nedráždite si deti...“

Tresty majú svoje miesto v rodine. Vyplýva to z rozumného uvažovania a vyplýva to najmä z Božieho slova. V Knihe prísloví napríklad čítame: „Korbáč a hrešba dopomáha k rozumnosti.“ (29,15). „Preto neodvracaj trest od chlapca, bo nezomrie, keď ho vyšľaháš. Urobíš mu bolesť na tele, ale tým zachraňuješ jeho dušu pred peklom.“ (23, 13).

„Kto šetrí prút, ten nemá svojho syna rád; kto ho však miluje, zavčasu ho priúča k disciplíne.“ (13, 24).

A v liste k Hebrejom máme túto poznámku: „Prísna výchova je spojená s bolesťou, nie s radosťou. Ale tým, ktorí ňou prešli, prináša ako ovocie pokoj a spravodlivosť.“ (12, 11).

Božie slovo je pre nás normou, neodsudzuje teda trest v rodine. Ani ten telesný. Naopak, odporúča ho. Ale si dobre všimnime kvôli čomu...

Nemá byť ani pomstou, ani zdedeným zvykom.

Má byť láskou, i keď neláskavou, má byť vždy výchovou. Preto má zmysel len potiať, pokiaľ dáva nádej, že sa ním dieťa napraví.

Aby sa dosiahlo, čo sa od trestu čaká, musí mať určité predpoklady. Vymenujme aspoň niektoré. Trest v rodine patrí do otcovej kompetencie. Je jeho nepríjemnou úlohou alebo smutným právom. Matka ho udeľuje len z otcovho poverenia.

Pri mladších deťoch, ktorým by sa čakaním na otca mohol stratit súvis medzi vinou a jej dôsledkom, môže matka vždy predpokladať otcov súhlas a hneď previnilca potrestať v zmysle slov Písma: „V ľudoch rastie odvaha páchať zlo, ak sa rozsudok nad ich zlým skutkom nevykoná ihneď“ (Kazateľ 8, 11).

Pri väčších deťoch treba dočkať na otca. Toto čakanie má svoj výchovný účinok, ktorý môže byť niekedy väčší ako sám trest. Stáva sa, že sa počas čakania na trest vzbudí v srdci dieťaťa úprimná ľútosť a silné predsavzatie vinu napraviť.

A trest môže potom samozrejme vystať. Pozor však na detské chytráctvo! Pozor na naučenú prosebnú formulku, na kajúci postoj, na pokus o plač, sprevádzaný bozkami a objatiami...

Ak ich nadiktoval dieťaťu iba strach, alebo niečí súcit, netreba ich brať vážne... Otec má veľmi dbať, aby udelený trest bol spravodlivý. Má preto s najväčším pokojom zistiť pravého vinníka. V rodine to býva jedna z najtrápnejších chvíľ. Deti žalujú jedno na druhé a nemá sa kto priznať.

Ak nie je možné zistiť previnilca, kvôli spravodlivosti je lepšie vyšetrovanie odložiť, zostať zdržanlivý v prejavoch lásky a čakať na priznanie. Kolektívny trest nie je v takýchto prípadoch dobrý. Môže v deťoch vyvolať kolektívny vzdor.

Ku spravodlivosti trestu patrí zistenie objektívneho a subjektívneho momentu viny. Treba sa teda presvedčiť, či ide o niečo vážne, čo by mohlo mať pre dieťa zhubné následky, keby sa to stalo návykom, ako je napríklad neposlušnosť, ubližovanie na tele, krádež, klamstvo a podobne.

Pri zisťovaní subjektívneho momentu treba sa presvedčiť, či

diet'a má už dostatočné poznanie. Iné je, ak urobí ten istý priestupok desaťročný a iné je, ak sa ho dopustí štvorročný. Ak ho urobí z nepozornosti, alebo už z vyslovene neposlušnosti.

Larry Christenson tu radí: Ak diet'a napríklad z nepozornosti prevráti hrnček s mliekom, má sa napomenúť a poučiť o tom, ako hrnček držať a stavať. Ak sa mu to však stane tretí, štvrtýkrát, malo by už dostať, pretože nedbá na napomenutie.

Ak sa trestu nemožno vyhnúť, má sa dbať, aby bol mierny a múdro odstupňovaný. Je výchovnou rečou, ktorá sa má použiť až vtedy, keď diet'a inej nerozumie. Ale táto reč musí byť vždy náležite jasná.

Ak diet'a dostane pri väčšom priestupku menej a pri menšom viac, mätú sa jeho kritériá a stráca istotu ohľadom toho, čo je horšie a čoho sa preto treba viac chrániť.

To si samozrejme vyžaduje, aby sa začínalo tými najmiernejšími trestami. Inak je ťažko stupňovať ich a zostať potom pri tejto krajnej reči dost' zrozumiteľným.

Pri trestaní sa ďalej vyžaduje príkladná dôslednosť, ktorá sa však musí spájať s úplnou zhodou medzi rodičmi a ostatnými v rodine žijúcimi osobami. Nie je malou chybou, ak otec karhá a matka hladká, najmä keď trest musel prísť preto, že matka v otcovej neprítomnosti deťom príliš povoľovala.

Hlavne ona sa má starať o to, aby sa trestom predišlo. Tam, kde sú potrebné, má i navonok stáť na otcovej strane. No otec dobre urobí, ak sa s ňou ohľadom výšky trestu vopred poradí.

Trest, to však nie je len bitka. Všetciho ním môže byť. A to núti rozmýšľať. Najlepšie je potrestať diet'a dôsledkom jeho viny. Neposlúchlo a zarmútilo rodiča? Nech mu to rodič dá najavo smutnou tvárou. Nezúčastnilo sa na spoločných domácich prácach, nech sa mu dá pri stole čo je spravodlivé, čo je navyše a čo má diet'a rado, nech sa mu odoprie.

Urobilo pre svoju nemiernosť alebo maškrtnosť diery do zásob, prichystaných pre celú rodinu?... Nech sa mu uloží pôst.

Strhla ho hra od povinností, nech sa mu hra na určitý čas zamedzí. Ešte treba pripomenúť, že tam, kde ide o bolestivé

a ponižujúce tresty, ako je remeň, prútik alebo vareška, nemajú sa vysluhovať pred ostatnými súrodencami. V takýchto prípadoch by sa mohla v niekom zrodiť satanská škodoradosť a potrestaný by sa práve preto mohol ešte viac zatvrdiť...

Napomínania pred trestom sa majú diať tak, nám to odporúča náš Pán.

Najprv v súkromí, medzi štyrmi očami, láskavo. Ak sa chyba opakuje a stáva sa pre iných pohoršením, potom aj pred svedkami.

Až potom, keď sú napomínania márne, treba vinníka odovzdať vrchnosti, ktorou, ako sme povedali, je v rodine spravidla otec.

Hlavným dôvodom trestu je poukázať dieťaťu, že každá vina má svoje dôsledky, ktorým sa však môžeme vyhnúť, ak sa kajáme, ak sa usilujeme o zmierenie a prosíme o odpustenie.

No v každom prípade by sa dieťa malo dozvedieť, že pri jeho priestupku prvým urazeným v rodine je Boh. Ak mu rodičia zabudnú pripomenúť toho, ktorý nám dáva všetko, ktorý je všade, všetko vidí, všetko vie a je spravodlivý, ale voči prosiacim o odpustenie nekonečne milosrdný, mohli by tresty viesť dieťa k otupenosti a keď raz narastie aj k zle pochopenej slobode.

A na koniec ešte poznámka, že výchova nespočíva len v trestoch. Čím je solídnejšia, tým menej trestov sa v nej užíva. Ak sa niekde musia množiť, nech sa otec zamyslí, kde sa vo výchove robí chyba, nech sa spytuje, či z tých trestov aspoň polovička nepatrí jemu a jeho pomocníci.

PES

Pes strážil sedliakov dom verne a ostražito po veľa rokov. Gazda ho preto mal rád. Veľmi si ho cenil.

No stalo sa raz, že istý človek v dedine, ktorý psa nenávidel, ukázal na neho na ulici a poznamenal:

Veď ten pes je besný.

A bolo zle.

Nastal hluk a veľký zhon.

Ľudia sa zbehli z celej dediny a dorážali na zviera zo všetkých strán.

I štváli ho natoľko, že pes skutočne zbesnel.

Potom ho zastrelili.

- Veď bol besný - povedali si a spokojne sa rozišli.

Hľa, čo môže spôsobiť jedna zlomyseľná poznámka.

Zaútočiť na česť človeka, ktorá je jeho najväčším pokladom môže sa rovnať najväčšiemu zločinu.

Ale prenesme tento prípad na rodinnú pôdu.

Niektó povie: dieťa je zlé. Bite ho.

Začnú ho biť, že je zlé a neprestanú až kým sa takým nestane.

Vzbúri sa a odíde z domu.

Mávne sa nad ním rukou.

- Ono bolo také...

Nikto sa však nezamyslí nad tým: prečo?

V rodinnej škole

Kapitola 12.

Učme deti spravodlivosti, ktorá dbá na poriadok.

Veci musia byť v určitom čase na určitom mieste, aby splnili svoju úlohu alebo aby sa nepoškodili, prípadne nezničili.

A pretože sú nato, aby slúžili našim potrebám, je poriadok medzi nimi v konečnom dôsledku aj spravodlivosťou voči ľuďom.

Navykanie na poriadok dáva dieťaťu veľa príležitostí cvičiť si vôľu, prispôbovať sa, premáhať lenivosť a odstraňovať nedbanlivosť.

A konečne, je to aj estetická záležitosť, cibrí ich vkus.

Zvlášť naše dievčatá budú potrebovať poriadok; osobitným spôsobom, keď sa stanú manželkami a matkami.

Ale neobídu sa bez neho ani naši synovia, pretože niet vari zamestnania a povolania, v ktorom by sa neuprednostňovali tí, čo sú v tomto ohľade ako sa patrí.

Je dnes veľa oblastí, z ktorých sa nenapraviteľná neporiadnosť vylučuje, v ktorých je vždy aktuálne latinské príslovie: *Serva ordinem et ordo servabit te* – Zachovaj poriadok a poriadok zachová teba.

Celkom iste to platí v cestnej doprave, kde aj malá nedbalosť môže spôsobiť veľkú škodu.

Poriadok od človeka zrejme niečo aj žiada..., ale je omnoho viac toho, čo mu dáva.

Odbremeňuje pamäť, lebo umožňuje bez námahy nájsť vec vždy na jej mieste. Šetrí čas, ktorý sa stráca nepotrebným hľadaním. Pestuje spoločenský cit, najmä zmysel pre dochvilnosť, ktorá je veľmi cennou formou ohľaduplnosti.

Deti treba už hneď po narodení navykať na poriadok a prísnosť voči nim nie je tu nijakou chybou.

Platí to najmä pri ich kŕmení, spánku, kúpaní

a nepostrádateľnom nočníčku.

Výchovoveda pokladá tretí rok života za rozhodujúci pre získanie poriadkových návykov.

Vo veku desiatich rokov má poriadok nadobudnúť stupeň presnosti, kvôli ktorej sa dieťa učí organizovať si prácu, plánovať čas a zachovávať hierarchiu hodnôt, t.j. robiť najprv to, čo je nutné, potom, čo je užitočné a až potom, čo je príjemné.

Rodičom sa v tomto ohľade môže veľa podariť, ak zásady, ktoré dávajú dieťaťu, dodržiavajú najprv sami, napríklad ak nepokladajú svoje skrine s veľkým leskom za obaly na veľký neporiadok.

No majú v tomto ohľade dávať dieťaťu nielen príkaz a príklad, ale aj potrebný čas. Majú mu umožniť, aby si napríklad upratalo pred spaním hračky alebo si pripravilo knihy a papuče do školy.

Veľmi dôležité je navykať ho poriadok nielen robiť, ale ho i udržiavať.

Robiť poriadok len z času na čas je toľko, ako priateľiť sa s neporiadkom, ktorý je v dome vždy znakom výchovnej nedbalosti alebo neschopnosti naučiť deti, čo by už mali vedieť, aby zachovali spravodlivosť voči ľuďom i voči ich veciam.

TROCHA SMIECHU

Z rozhovorov s učiteľmi:

Jožko, prečo si si v žiackej knižke prepísal známku zo slovenčiny?

Ved' ste mi povedali, aby som si ju opravil.

U riaditeľa školy zvoní telefón:

Súdruh riaditeľ, môj syn nemôže ísť do školy...

Kto je pri telefóne?

Môj otecko.

Učiteľ chodí pomedzi lavice, zastaví sa pri Jožovi, zdvihne mu pravú ruku a hovorí: Ak nájdeš v triede ešte jednu takúto špinavú ruku, tak nedostaneš.

Jožo zdvihne ľavú ruku a hovorí:

Tu je taká istá súdruh učiteľ.

Učiteľ: Teraz teda chápete význam príslovia: Popálené dieťa sa bojí ohňa... Povedzte mi podobný príklad.

Žiak: Umyté dieťa sa bojí vody.

Jurko, ty si teda myslíš, že voda môže škodiť ľudskému zdraviu? Áno, prosím...

Tak uveď príklad.

Voda škodí ľudskému zdraviu vtedy, keď... keď sa v nej
človek utopí.

Pani učiteľka napísala Mórickovi do žiackej knižky
poznámku: Smrdí! Umývať!

Otec doma odpísal: Učiť! Nevoňať!